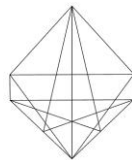

MEDBORGERNOTAT

«Økt støtte til EU-medlemskap og NATO-tilstedeværelse i Øst-Europa etter Russlands invasjon av Ukraina»

Endre Tvinnereim
Endre.Tvinnereim@uib.no
Institutt for politikk og forvaltning
Universitetet i Bergen
August 2022

DIGSSCORE

Økt støtte til EU-medlemskap og NATO-tilstedeværelse i Øst-Europa etter Russlands invasjon av Ukraina

etv021@uib.no – 47456166

Russlands uprovoserte og ulovlige invasjon av Ukraina i februar 2022 har sendt sjokkbølger gjennom Europa og verden, og ført til økt utenriks- og forsvarspolitisk debatt. I dette notatet sammenligner vi hva folk bosatt i Norge har ment om norsk medlemskap i EU og om NATOs rolle i Øst-Europa, før og etter invasjonen.

Dataene kommer fra spørsmål stilt i Norsk Medborgerpanel (NMP). NMP er en internettbasert undersøkelse om nordmenns holdninger til viktige samfunnstema. Panelet drives av samfunnsforskere ved Universitetet i Bergen og NORCE, og er et non-profit prosjekt utelukkende benyttet til forskningsformål. Deltakerne representerer et tverrsnitt av den norske befolkningen, som noen ganger i året inviteres til å si sin mening i viktige spørsmål om norsk samfunn og politikk.

EU har spilt en viktig rolle i vestlige lands respons på invasjonen, særlig gjennom koordinerte sanksjoner, men går også gjennom en energikrise med høye priser på bl.a. gass og strøm. Norge deltar i sanksjonsregimet og er berørt av høye energipriser, særlig på strøm. Det er således mulig å tenke seg både økt og redusert støtte til/motstand mot norsk EU-medlemskap etter februar 2022.

Når det gjelder NATO, er to tydelige utfall mulige: Enten at støtten til økt militært nærvær øker som resultat av et ønske om å avskrekke videre russiske invasjoner i andre land, eller at støtten til militært nærvær reduseres, for eksempel i et håp om å få til avspenning, betrygge russiske myndigheter og redusere sannsynligheten for atomkrig.

1. Norsk medlemskap i EU

Synspunkter på norsk EU-medlemskap ble målt før og etter invasjonen med ordlyden:

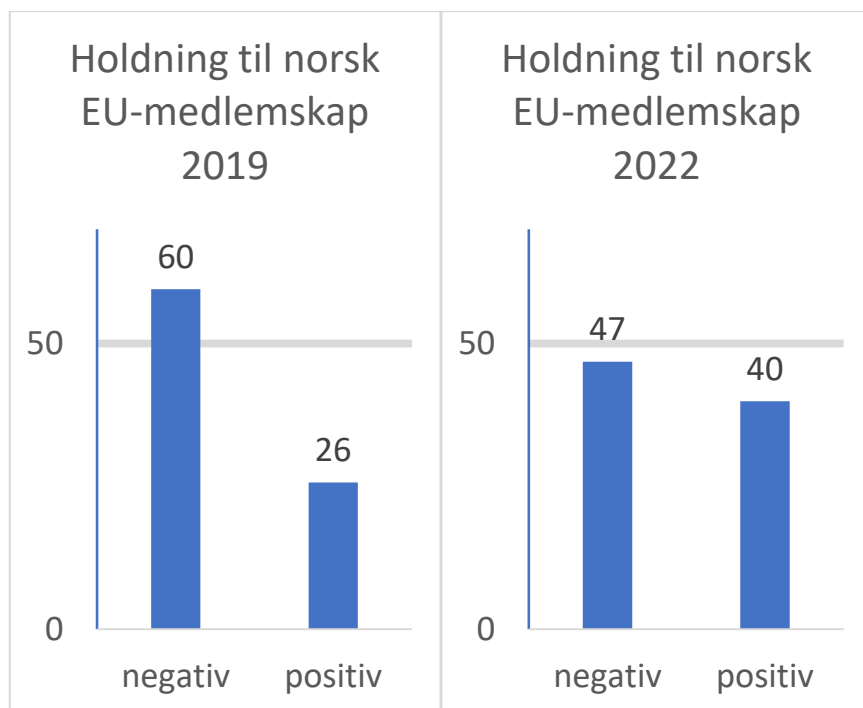
«Hvor positiv eller negativ er du til norsk medlemskap i EU?»

Svarskalaen hadde syv verdier, fra «svært negativ» via «verken negativ eller positiv» til «svært positiv».¹ Vi koder dataene om til de tre kategoriene «negativ», «positiv» og «nøytral» (det midterste svaralternativet), og vekter tallene etter kjønn, alder, utdanning og landsdel.

I 2019 var 26% positive til norsk EU-medlemskap, mens 60% var negative. I mai-juni 2022, etter invasjonen, var 40% positive mens 47% var negative. Tallene viser således en tydelig

¹ Variabelkoder r14pk102 og r24_pceum. Disse spørsmålene ble stilt i jan-feb 2019 (runde 14) og mai-juni 2022 (runde 24). NMPs deltagere har fått spørsmål ytterligere to ganger før invasjonen i 2022, med en annen spørsmålsformulering og et annet sett med svaralternativer. Resultatene fra disse stemmer i hovedsak overens med funnene vi viser her, med 24% og 32% positive svar i 2017 og 2019, og 62% og 56% negative svar, henholdsvis (uvektede tall).

økning i andelen som er positiv til norsk EU-medlemskap, men befolkningen er fremdeles mer negativ enn positiv til medlemskap.

Figur 1: Meninger om norsk EU-medlemskap over tid

Vektete tall. Antall svar: 6 900 i 2019; 10 140 i 2022.

2. Økt NATO-nærvær i Øst-Europa

Støtten til norsk medlemskap i NATO er stabilt høy, rundt 95% både før og etter invasjonen i februar 2022.² Samtidig er det velkjent at folk har delte meninger om hvilken rolle NATO bør ha i Norge, Europa og ellers i verden.

For å undersøke holdninger til NATOs militære nærvær i Øst-Europa ble følgende spørsmål stilt to ganger i NMP:

«Hvordan vurderer du det økte militære nærværet i Øst-Europa?»³

Dette spørsmålet ble stilt en gang i 2016 og en gang i mai-juni 2022.

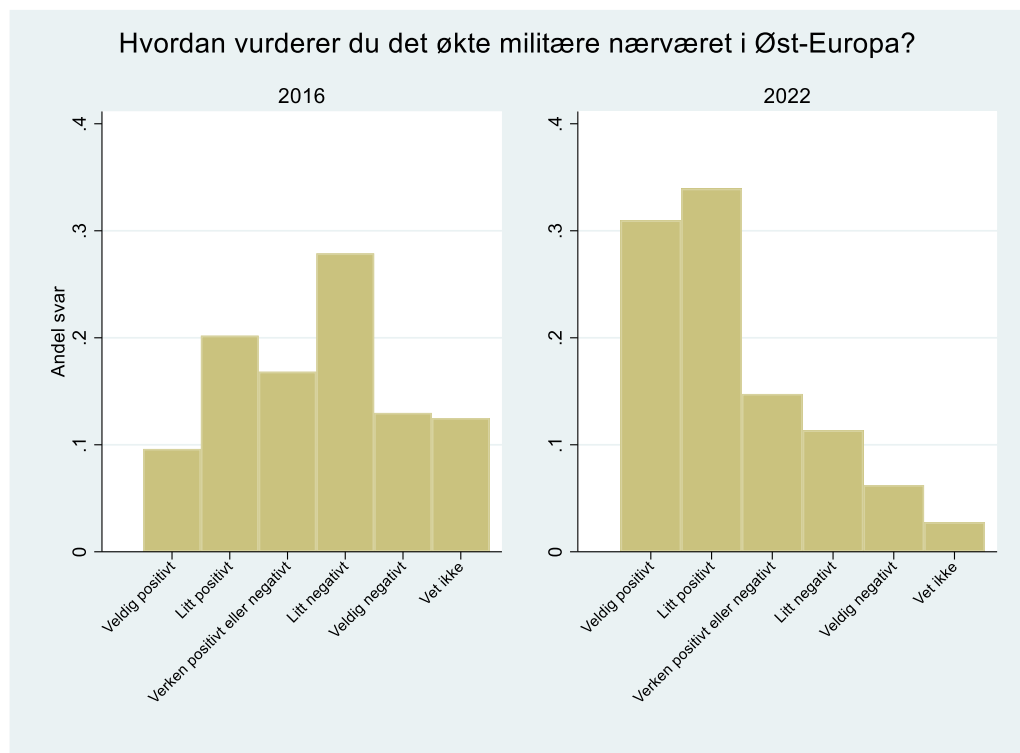
² r15km_nato, r24_pcnat.

³ Spørsmålet stilt i 2016 var del av en større studie utformet av Nikolay Marinov og Harald Schoen. I 2016 hadde spørsmålet innledningen «I nær fremtid vil NATO øke militære styrker og militært utstyr i Øst-Europa betraktelig», mens innledningen i 2022 var «NATO har i det siste økt militære styrker og militært utstyr i Øst-Europa betraktelig.» Variabelkoder: ocr7marinove2_1, r24_innae.

I 2016 var 27% av respondentene «veldig» eller «litt» positive til økt NATO-nærvær i Øst-Europa, mens 40% var «veldig» eller «litt» negative (vektede tall).

I 2022 var 62% «veldig» eller «litt» positive til økt NATO-nærvær i Øst-Europa, mens 17% var negative (vektede tall).

Andelen som valgte «vet ikke» falt fra 13% til 4%.

Figur 2: Meninger om NATOs økte militære nærvær i Øst-Europa

Uvektede tall. Antall svar: 208 i 2016; 10.160 i 2022.

Oppsummering

Støtten til norsk EU-medlemskap har økt betydelig etter Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022, fra 26% i 2019 til 40% nå. Det er fremdeles flest (47%) som er negativt til medlemskap, men våre beste estimater indikerer at nei-siden har falt til under halvparten av befolkningen.

Støtten til militært NATO-nærvær i Øst-Europa har også økt betydelig, og deles av et klart flertall av befolkningen. Dette er også en endring fra 2016, da den generelle holdningen var mer negativ enn positiv.

Dataene kan ikke si oss noe om årsakssammenhenger. Endringene i målte holdninger kan ha andre årsaker enn Russlands krigføring. Forhold knyttet til utvalg, vektning av data og spørsmålsformuleringer vil alltid innebære en viss usikkerhet. Ikke desto mindre er vi overbevist om at våre data er tegn på betydelige endringer i holdninger til utenrikspolitiske spørsmål i den norske befolkningen i første halvår av 2022.

Tillegg

Feltperioden for de ulike rundene av Norsk medborgerpanel er som følger:

- Runde 1: 6. november 2013 - 05. januar 2014
- Runde 2: 10. mars 2014 - 31. mars 2014
- Runde 3: 13. oktober 2014 - 27. november 2014
- Runde 4: 09. mars 2015 - 08. april 2015
- Runde 5: 28. oktober 2015 - 23. november 2015
- Runde 6: 01. mars 2016 - 19. mars 2016
- Runde 7: 01. november 2016 - 01. desember 2016
- Runde 8: 06. mars 2017 - 09. april 2017
- Runde 9: 11. mai 2017 - 06. juni 2017
- Runde 10: 31. oktober 2017 - 23. november 2017
- Runde 11: 02. mars 2018 - 06. april 2018
- Runde 12: 06. juni 2018 - 25. juni 2018
- Runde 13: 17. oktober 2018 - 5. november 2018
- Runde 14: 15. januar 2019 - 11. februar 2019
- Runde 15: 21. mai 2019 - 10. juni 2019
- Runde 16: 31. oktober 2019 - 27. november 2019
- Runde 17: 15. januar 2020 - 22. februar 2020
- Runde 18: 3. juni 2020 - 29. juni 2020
- Runde 19: 2. november 2020 - 27. november 2020
- Runde 20: 26. januar 2021 - 8. mars 2021
- Runde 21: 26. mai 2021 - 15. juni 2021
- Runde 22: 2. november 2021 - 30. november 2021
- Runde 23: 12. januar 2022 - 31. januar 2022
- Runde 24: 23. mai 2022 - 15. juni 2022